

Το έργο της Αντιγόνης Κεφαλά

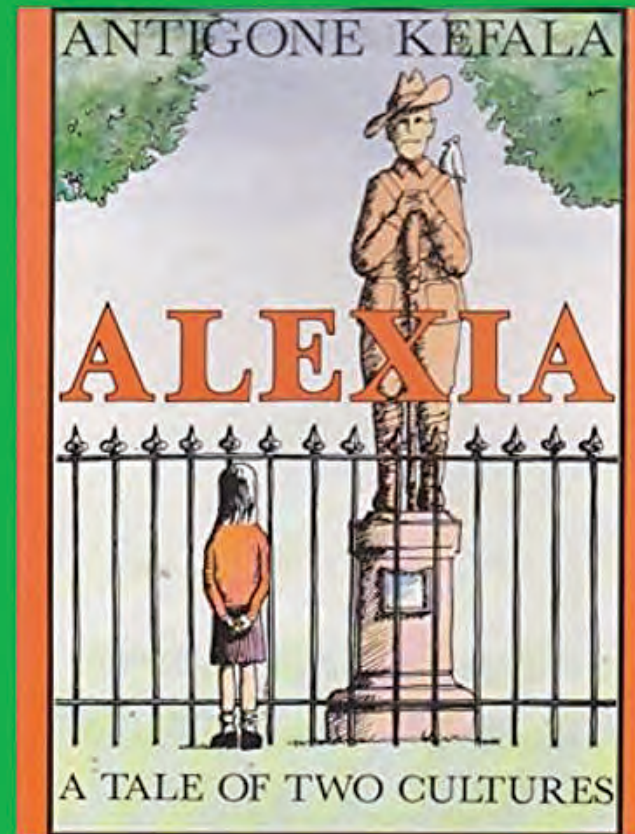
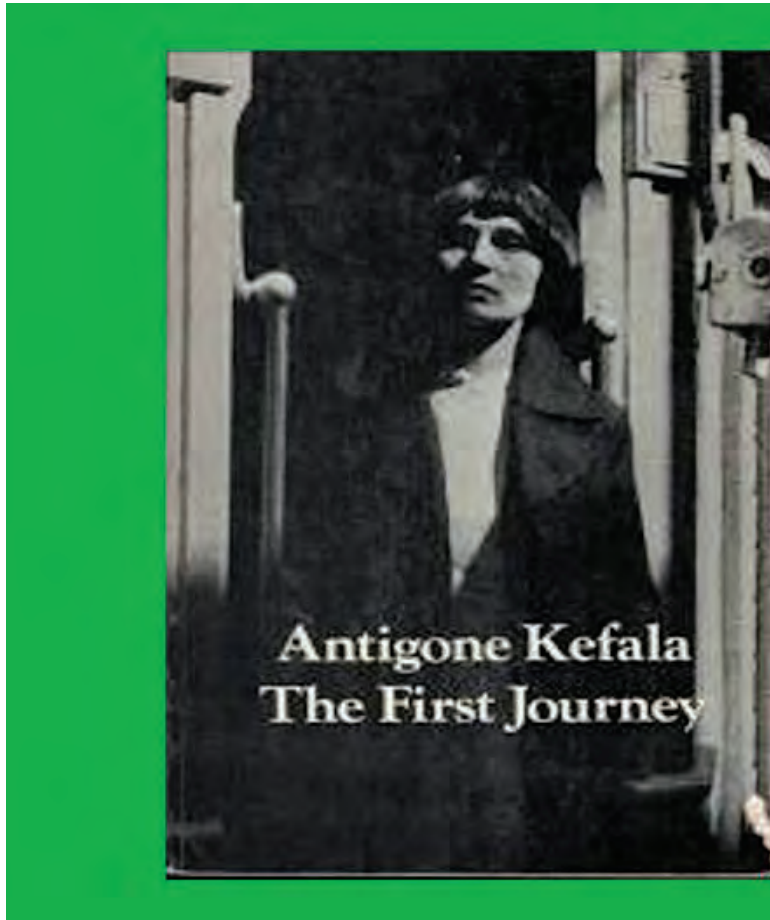


Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχελακάκης

Ο Κόσμος δημοσιεύει σε συνέχειες, το βιβλίο του Γιώργου Μιχελακάκη: «Η Ελπίδα σε Κρίση, Κουλτούρα και Τέχνη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης» που εξετάζει τη διαδρομή των Ελλήνων μεταναστών της Αυστραλίας, στην τέχνη, κατά την περίοδο από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι τις ημέρες μας.

Το βιβλίο κυκλοφόρησε το 2017 από τις εκδόσεις ΕΟΘΗΝΟΝ. Όποιος επιθυμεί να παραγγείλει το βιβλίο μπορεί να επικοινωνήσει με τον συγγραφέα στα EMAIL gmichelapaint@gmail.com ή eothinon@gmail.com. Για σχόλια και παρατηρήσεις μπορείτε να στείλετε email στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις gmichelapaint@gmail.com ή kosmos@kosmos.com.au ή επιστολή στην διεύθυνση Kosmos Newspaper, 654 New Canterbury Road, Hurlstone Park NSW 2193.

Σε τέτοια αυτοβιογραφικά έργα, που ο λόγος αναπτύσσεται σε πρώτο πρόσωπο, η διαφορά ανάμεσα στην προοπτική και τη φωνή είναι πολύ λεπτή. Ποιος μιλά και ποιος βλέπει;



Μέρος ν'

Η Κεφαλά αναδεικνύει μέσα από την ποίησή της, την αίσθηση της απουσίας μιας ενεργητικής στάσης του μεταναστευτικού ανθρώπου μέσα στην κοινωνία. Η αίσθηση αυτή - το είδαμε και στην προηγούμενη ποιητική της συλλογή - εκφράζεται με την απουσία «μέτρου». Την απουσία της αίσθησης του τι είμαστε, και το τι θα μπορούσαμε να είμαστε.

Η απουσία θα θεμελιωθεί ως πεποίθηση μέσα στο έργο της, και θα δώσει τον τίτλο στην επόμενη ποιητική της συλλογή, η οποία θα δημοσιευθεί το 1992, και ξανά το 1998 εμπλουτισμένη με νεότερα ποιήματα.

Εξετάζοντας τα ποιήματα της Απουσίας, παρατηρούμε πως συνεχίζουν να αναφέρονται στα θέματα των διαπροσωπικών σχέσεων, της μοναξιάς, του θανάτου και πάνω απ' όλα, την αγωνία για την αισθητική και το υψηλό. Επίσης λογοτεχνικά σχήματα και τρόποι, όπως οι παρηκλήσεις, μεταφορές κ.τ.λ. της μοντέρνας ποίησης, συνεχίζονται. Παράλληλα σταθεροποιείται ένα μορφολογικό σύστημα το οποίο, στις προηγούμενες συλλογές εμφανιζόταν σποραδικά, αλλά που εδώ πια καθιερώνεται.

Το σύστημα αυτό αποτελείται από την καθιέρωση τριών βασικά οριζόντιων σημασιολογικών ζωνών στο ποίημα, έτσι που η κάθε μια από πάνω προς τα κάτω, λειτουργεί ως βαθμίδα προς την κατιούσα πάντα συναισθηματική κλίμακα. Το ποίημα, είτε αποτελείται από μία ή περισσότερες στροφές ή μέρη, διέπεται φανερά ή κρυφά από την καθιέρωση

αυτών των τριών ζωνών. Ας πάρουμε ένα ποίημα από αυτή τη συλλογή, την Παλιά Φωτογραφία, για να δούμε το σύστημα στο οποίο αναφερόμαστε.

ΠΑΛΙΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

Στο σκονισμένο δρόμο κοιτάζοντας με κάποια ανησυχία το μωρό, τη φωτογραφική μηχανή, την αθώα γραμμή του φουστανιού το έντονο φως.

Πίσω, το παλιό αυτοκίνητο και το σπίτι στην εξοχή γέρνοντας πάνω στα ασταθή του πόδια. «Τα νιάτα μας», είπες, «ποτέ δεν τα συνειδητοποιήσαμε, όταν τα'χαμε.

Στην πρώτη ζώνη του ποιήματος, έχουμε την εικόνα του βλέμματος που κοιτάζει προς το παρελθόν μέσω μιας φωτογραφίας. Η λέξη ανησυχία δίνει το συναισθηματικό στίγμα εδώ. Στη δεύτερη ζώνη έχουμε την περιγραφή ενός δεύτερου επιπέδου στην παραπάνω εικόνα, όπου εδώ το συναίσθημα διαμορφώνεται από το σπίτι που γέρνει. «Ανησυχία» και «σπίτι» που γέρνει, διαμορφώνουν και συντηρούν μια κλιμάκωση του συναισθήματος από την πρώτη ζώνη στη δεύτερη. Όταν περνάμε στην τρίτη ζώνη, έχουμε την κορύφωση του συναισθήματος με την εκφώνηση: Τα νιάτα μας... ποτέ δεν τα συνειδητοποιήσαμε.

Σε τέτοια αυτοβιογραφικά έργα, που ο λόγος αναπτύσσεται σε πρώτο πρόσωπο, η διαφορά ανάμεσα στην προοπτική και τη φωνή είναι πολύ λεπτή. Ποιος μιλά και ποιος βλέπει; Η λέξη «κοιτάζοντας» παραπέμπει ταυτόχρονα στην ενήλικη αφηγήτρια που είναι η ποιήτρια, και στην εστιαζόμενη νεαρή γυναίκα η

οποία βλέπει την φωτογραφική μηχανή που την απαθανατίζει. Έχουμε δύο ματιές που ξεκινούν από διαφορετικές χρονικές αφετηρίες, για να μας υποβάλουν την αίσθηση του χρόνου που έχει περάσει, της νιότης που έχει χαθεί μέσα από μια αίσθηση απογοήτευσης γι αυτά που δεν ζήσαμε.

Έχει ειπωθεί ότι η ποίηση της μετανάστευσης, είναι «νοσταλγική», μιλά για το χαμένο παρελθόν, στο οποίο το υποκείμενο επιζητά να επιστρέψει. Αλλά επειδή αυτή η επιστροφή είναι αδύνατη μια που ο χρόνος τα έχει όλα αλλάξει, η επιστροφή γίνεται με τη μνήμη και τη βοήθεια όλων αυτών των αντικειμένων (όπως οι φωτογραφίες), που κρατάμε ως πειστήρια ζωής και γεγονότων από χρόνους που έχουν περάσει. Ο Roland Barthes αποκαλεί τις φωτογραφίες αυτές συμπληρώματα της ταυτότητας του εαυτού· με την έννοια ότι βοηθούν το υποκείμενο να ξαναθυμηθεί (δια της ομοιότητας) αυτό που έχει χαθεί. Η υπενθύμιση συγκεντρώνει στο επίπεδο του Εγώ το χαμένο χρόνο, δημιουργεί μια ενότητα και μια επιβεβαίωση για το τι είναι το άτομο, μέσω της γνώσης και υπενθύμισης για το τι υπήρξε. Η Κεφαλά προκειμένου να στεριώσει μια ταυτότητα του Εγώ μέσω μνημονικής επίκλησης στο παρελθόν, δεν φιλοτεχνεί μια εικόνα για να αναπαραστήσει τον χαμένο τόπο ως έναν εξιδανικευμένο πατρικό κόσμο, ως εκπρόσωπο μιας συμβολικής τάξης, ενός έθνους ή μιας ιδεολογίας. Αντίθετα αναδεικνύει το θηλυκό στοιχείο: Από το παρελθόν αναδύεται μια μητέρα με το μωρό της, για να συνδέσει αυτή τη θετική εικόνα, με μια απόχρωση θλίψης καθώς το πέρασμα του χρόνου οδηγεί στη συνειδητοποίηση της αξίας της νεότητας.